

Conciones, Siue Conceptvs Theologici Ac Praedicabiles, In Omnes Totivs Anni Dominicas

Opvs Novvm Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue]
Scriptoribus plenißimum, cum occurrentium fidei controuersiarum
tractatione.

De Sanctorum Festiuitatibus Annitotius - Nvnc Demvm Integre Svppleti,
Concionibus per octauam Vener. Sacramenti suo ordine intersertis

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1620

In Festo S. Michaelis Archangeli. Anchangele Michael, constitui te, &c. 1.
De Angelorum nostri custodia. 2. Angelos custodes ab hominibus deuotè
colendos. 3. Nonnulli effectus custodiae Angelorum. 4. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56205](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56205)

Hæc scilicet, summe Deus, omnis nostra voluntas ac propositum est, semper in te sperare, & nunquam te vel ad momentum oculis excludere. Si afflictionum ac tribulationum procellis in vitæ huius oceano exagitemur ac iactemur, à te nostram liberationem sperabimus & securitatem; tuo nixi promisso dicentis: *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum.* Si aduersitatis impetus, & acerba cuiusdam persecutionis imber in caput nostrum ingruat, omnem prosperitatis serenitatem, ver & maliciam qui etis à te expectabimus; tu enim es, *qui post tempestatem tranquillum facis.* Si mortis in limine agimus, non propterea animum abijciemus, vitamque desperatam sperabimus, tu enim *ad inferos deducis & reducis.* Denique si in statu peccati agimus, cuiuscuius peccati, etiam grauissimi & enormissimi, semper in te sperabimus, & credemus, te, quem ad modum Matthæum benignè in gratiam admisisti, eadem nostri misericordia miserturum: *Quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.* Noltri ergo miseratione tangere, clementissime Domine, delictis nostris ignosce: nam publicanis ipsis deteriores sumus, non nisi vitia & vsuras spiramus, & in auaritiæ telonio affixi sedemus. Ex eo nos educas, quasi sumus, vt Matthæum eduxisti, nos conuerte, ipsum vt conuertisti, quò vitæ ratione in melius commutata, & à peccatorum maculis emundati, regnum illud cœlesti omni bonorum affluentia redundans, tandem adire valeamus, cuius nos confortes SS. Trinitatis personæ, Pater, Filius, ac Spiritus sanctus efficiant. Amen.

IN FESTO S. MICHAELIS
ARCHANGELI.

Partitio.

- I. De Angelorum nostræ custodia.
- II. Quod angeli custodes hominum deuotè sunt colendi.
- III. De effectibus nonnullis custodia Angelorū.
- IV. De portis quatuor humanis per vtrosque Angelis obsessis.
- V. De S. Michaelis inter Angelos præminentia generatim.
- VI. In qua Hierarchia speciatim sit Princeps in primano, au tertio ordine primo.

Archangele Michael constitui te Principem super omnes animas suscipiendas.

FIGURA.

Enacherib Assyriorum Princeps cum Ierosolimitanam ciuitatem numeroſo exercitu, cui parem Iudæa non viderat, cinxiſſet, & omnem ſe regionē ferro & igni vaſtaturum comminatus eſſet, niſi auxilium cœleſte aſſuſiſſet, ecce vidē angelum cælo deſcendere, qui velut cœleſtium legionū præfectus, quadam nocte Barbarorum caſtra ingreſſus, vnicō momento centum octoginta quinque hominum milliavindice gladio interemit. Cū fortitudinem, animum & geſta angeli huius propius intueor, crediderim, nec etiam vane, vt pote ſanctorum Eccleſiæ Patrum auctoritate nixus, ſub illius imagine magnum illū angelum, cuius hodie feſtum celebrat Eccleſia, Michaelem depingi, qui propterea caput ac ductor angelorum, ſpirituum cœleſtium princeps, animarum coram Deo præſentator, turmarum angelicarum dux, & generalis diuini exercitus vicarius eſt appellatus. Vt verò vos de veris ac ſupremis glorioſi huius Archangeli effectis ac geſtis dicentem audire, & ipſe eadem proferre poſſim, S. ſancti opem & auxilium, ſolitis & conſuetis glorioſæ Virginis, quæ vera angelorum Regina eſt, precibus & interceſſionibus poſtulemus, atq; in hanc rem omnes eam angelicis verbis ſalutemus.

AUE MARIA.

Ea Theologorum ac Philoſophorum omnium quoad vniuerſi totius gubernationem directionemq; fuit ſemper opinio magnum illum Deum maiestate terribilem, vnitae adorabilem, & potentia infinitum, inferiora & terrena nonniſi per media regere ac gubernare. Cæterum tria in hoc mundo loca ſunt & videri queunt, tam conditioe, quam ſitu & ordne meritorum inter ſe discrepantia, ſupremus, in quo ſolus Deus, qui in aliis habitabat, & humilia reſpicit in cælo & in terra: infimus, in quo tum homines & animalia, & tum omnia corpora inferiora in naturæ officina producta commorantur, & medius denique, qui tam corpora cœleſtia quam angelos comprehendit.

Deus infe-
riora per
superiora
gubernat.

Aded vt sapiens ille & omnipotens mundi
gubernator, cuius nutu ac prouidētia omnia
conferuantur, inferiora hæc superiorum cor-
porū influxu & adminiculo dirigat ac tucatur.
Hinc enim pluuiæ & serenitates, niues,
grando, ros matutinus, gelu, pruina, noctis ac
dici viciffitudo, quatuor anni tempeftatum
varietas fapienter ad rerum omnium pro-
ductionem generationemq; difpofita & con-
cinnata enafcuntur. Homo porro cum effen-
tia fua è duabus fit compofitus partibus, cor-
pore inquam, & anima, quod in ftatua illa
Nabuchodonoforis caput aurcum & pedes
luteos habente, (hæc corporis illis animi ima-
ginem gerentibus,) repræfentatum eft, cum-
que corpora fuperiora nullam in animam il-
lius poteflatem & ius obtineant, admirabilis
ille prouifor fpiritus quofdam cœleftes, ad
hominum animas regendas gubernandasq;
& ad finem fuum quocunq; medio poffi-
bili conducendâs deftinauit, vnde Pfalmes:
*Qui facit Angelos fuos fpiritus, & ministros
fuos ignem videntem, &c.*

Satis haud dubie amorem fuū declaraue-
rat Deus, & quâ hominem beacuoletia pro-
fequeretur indicauerat, cum magnū illud &
fplendidum totius vniuerfi palatium con-
ftituit, & cœlum inquam tot ftellis variega-
tum, terram tot fructibus fœcundam, arbori-
bus conueftitam, mare denique tot pifcium
generibus locupletatum, in vnius hominis
vfum è nihilo producit. Quem affectum
Propheta demiratus exclamat: *Domine
quid eft homo quod memor es eius, &c.*
*Minuifti eum paulo minus ab Angelis, &c. om-
nia fubiieifti fub pedibus eius.* Tamè in aman-
do excedens, & communem amoris legem
transgrediens eum non putaret, cœlum &
quidquid fub illius conuexis & fornibus
continetur in vfum noftrum condidiffe, fa-
tis eſſe ipfum quoq; nodum fub & in cœlo
continetur, id eſt, Angelos nobis elargiri volu-
it, vt feil cet salutem noſtram promouerent,
nos defenderent, & ab omni vitæ difcrimine
& aduerſitatibus tuerentur. Cum verò in-
ter Angelos quidam fupremi funt, & fupre-
mum locum obtinentes, vti funt, qui fupre-
mam hierarchiâ cōſtituant, quales funt Se-
raphini, Cherubini & Throni, quorum eſt
ſemper fupremo numini aſſiſtere, & ab eo nō

recedere, omnes tamèn ad hominum funt
tutelam, eorumq; ſalutem procurandam de-
ſtinati, iuxta illud Apoſtoli: *Omnes ſunt ad-
ministratorij ſpiritus in miniſterium miſſi
propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis.*

Hebr. 1.

Eò vero maior & amplior noſtra erga
Deum obligatio, quò effentia & natura ſpi-
rituum illorum cœleftium, in ſalutē noſtram
deſtinatorum, & nobilior & ſublimior. Scri-
ptura porro tam ſublimè illos efferit, adeoq;
nobiles efficit, vt filios Dei illos nuncupare
non vereatur. Nam apud Iob loquens Deus
ait: *Quis dimiſit lapidem angularem eius, cum
me laudarent ſimul aſtra marſina, & iubilarent
omnes filij Dei?* quæ verba gloſſa ordina-
ria expoſcens addit: *Aſtra marſina & filij
Dei, id eſt, Angeli.*

Angeli Fi-
lij Dei di-
cuntur.

Ezechiel verò lapides igneos & ardentés
illos nuncupat, lapides quidem ob fortitudi-
nem & conſtantiam; ignem verò ob arden-
tem quo nos proſequuntur amorem & affe-
ctum. Quare de Luciferi caſu & præcipitio
loquens ironice & ſatyricè illi exprobrat: *Es
tu Cherub extensus, poſuisti te in monte ſancto
Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti.*
Id eſt, Proh, quanta tua calamitas eſt, infelix
Lucifer, quòd cum olim honore & gloriâ in
ſancto Dei monte afflueres, in imas abyſſi vo-
ragines, magna tua infamia te præcipitaſti,
quiq; inter angelos, qui velut igniti lapides,
ambulare cōſueueras, iâ extinctus es, & car-
bonis inſtar nigr cās, penis æternis inuolutus.

Iidem la-
pides igni-
ti.
Ezech. 28.

Iſaias porro eos milites Dei, cœleftes bel-
latores, & mūdi præſidiarios nuncupat, inq;
Dei perſona loquens ait: *Super muros tuos Ieru-
ſalem conſtitui cuſtodes, tota die & nocte non
tacebunt.* Quod de Ieruſalem hic dūtaxat di-
citur, abſolutè de vniuerſo hominum genere
& mundo intelligendum, ſuper cuius muros
idem Deus Angelos & Cherubinos, velut cu-
ſtodes collocauit, qui excubarent, noctesque
dieſq; circumſpicerent; ne quid homo detri-
menti caperet. Hoc Pfalmiſta etiam conſtit-
mat dum ait: *Immittet Angelos Domini in
caſtra eius, &c.*

Sunt vigi-
latores, & mūdi præſidiarios nuncupat, inq;
Dei perſona loquens ait: Super muros tuos Ieru-
ſalem conſtitui cuſtodes, tota die & nocte non
tacebunt. Quod de Ieruſalem hic dūtaxat di-
citur, abſolutè de vniuerſo hominum genere
& mundo intelligendum, ſuper cuius muros
idem Deus Angelos & Cherubinos, velut cu-
ſtodes collocauit, qui excubarent, noctesque
dieſq; circumſpicerent; ne quid homo detri-
menti caperet. Hoc Pfalmiſta etiam conſtit-
mat dum ait: Immittet Angelos Domini in
caſtra eius, &c.

Rex qui plures imperio ſuo continet pro-
uincias, & regna, ſi qua adueſus illum turbas
mouent & ciuitas tollunt, è pacato quieto-
que regno milites & duces, quorum fidem &
obedientiam perſpectam haber, ſeligere ſo-
let,

Signa a-
moris di-
uini erga
hominem.

let, qui in turbulentis illis regionibus, velut praesidium sint, & regiam auctoritatem tueantur. Deus aeternus magnus quidam Princeps est, imò Regum Rex, & Dominus dominantium, plurima imperio suo regina subdita habet, regnum caelorum, regnum mundi, & diaboli regnum. Primum illi morigerum & penitus subiectum est, alterum pace perpetua gaudet: *Quis posuit fines tuos pacem*: tertium vero rebellionem & turbas mouet, inquietum est, atque hic audire voces illas est: *Quis nos-*

Angeli velut milites praesidij in regno mundi.

ter Dominus est? &: *Nolumus hunc regnare, super nos, & non habemus Regem nisi Casarem.* Quamobrem vt turbulentos hos compescat, & auctoritatem suam in hoc mundo aduersus maleuolorum audaciam tueatur, peccato & tranquillo caelorum regno milites & duces loci naturales, id est, Angelos, qui fidelissimi illi sunt & fuere, ac semper obsequetes, destinant. Et iam plusquam quinque annorum elapsa sunt millia, ex quo magnus hic Princeps suis praesidia haec expensis ait, & ad totius vniuersi conseruationem & hominum salutem fouet.

5. Cant. 5:

Cum custodum & praesidiariorum hic incidat mentio, video, Sponsam Salomonis de custodibus quibusdam maiorum loqui, in quos illa dilectum per plateas quaeritans, incidit: *Inuenerunt me vigilas qui custodiunt ciuitatem.* Ambrosius & Rupertus hunc exponentes locum de Angelis eundem interpretantur, eosque veros mundi ciuitates custodes esse asseuerant, quod eorum curae custodisque totus orbis terrarum & animarum nostrarum salus concredita sit. Ideoque in scriptura milites & pugiles dicuntur.

Lib de virginis. & Rupert. in 5. cant.

Cant. 6.

Ipsam quoque ex alio Cantorum loco eruo. *Quid videbis in Sunamito, nisi choros castrorum?* Porro per castrorum choros & turmas militares omnes sine dubio Angelos intelligunt, qui velut milites in turmas, centurias & legiones distributi, magnum exercitum constant, sed milites validi, generosi & fortissimi. Huius figura erat ille, quem vidit Daniel, brachia habentem ferrea, & Chrysolito vestitum, ferrum, robur, gemma nobilitatem & excellentiam figurabat.

Homil. 2. in Ioseph.

Origenes in eundem incidens conceptum, & exploratores, quos Ioseph in Iericho destinavit allegoricè exponens, ait, Angelorum eos figuram gessisse, qui quotidie à Deo ad mun-

di conseruationem huc & illuc emittuntur.

Gregorius locum illum Iobi exponens: *Cum Regibus & consulibus terra, qui adificat sibi solitudines,* ait per Reges & consules terrae beatos Angelos denotari, qui velut Principes & mundi consules, omnia hominum negotia administrant & mundi tutelam habent.

Hieronymus eiusdem Iobi locum interpretans, *Columna caeli contremiscunt & pauent ad nutum eius,* per columnas Angeli intelligi asserit, qui quod in gratia confirmati & stabiliti sint columnis & fulcris inconcussis similes esse dicuntur, qui tamè in omnipotentis Dei omnia concurantis conspectu, contremiscunt & pallent. Tam scilicet maiestas eius terribilis est.

Denique vt exordio huic finem imponam materiam propositam aggrediar, dico Angelos substantias illas corporeas esse, & intelligentias illas Aristotelicas, & Spiritus illos caelestes, quorum dux & caput gloriosus Michael est, in cuius laudem hodie Ecclesia canit: *Archangela Michael constituit te Principem super omnes animas suscipiendas,* & in cuius praedicatione hodie mirabilia proponam, & concionem in duo membra dispertiar, primò naturam, excellentiam & Angelorum effectus in genere, altero Archangeli Michaelis laudes, dignitatem ac merita prosequar. Vos benignas aures accommodate.

Quod ad primum attinet sciendum, iuxta magni Theologi Dionysij, & diui Thomae doctrinam, omnes Angelos nouem esse distinctos ordinibus, & tribus hierarchiis comprehensos, & ex omnibus aciem illam caelestem constari, de qua Ecclesia canit: *Cumq; omni militia caelestis exercitus.* Tres primae hierarchiae ordines similes sunt Nobilibus & Principibus magni alicuius Regis, qui semper & quotidie Maiestati illius adstant & obsequuntur, quales sunt Duces, Comites & Barones, nobiles conclauis regij, & illius oeconomi, secundae hierarchiae similes purem regij ministris & magistratibus, quales praesides, libellorum supplicum examini prepositi, praefecti generales, praetores prouinciarum, consiliarij statuum, duces militares ac tribuni: denique tertiae & postremae, qui ad aliquas prouincias destinantur, & singulorum hominum curam gerunt, imaginem gerunt eorum, qui in bene instituta republica, consulum,

II. Angeli in noue choros, & hierarchias distributi.

fulum, praetorum, iudicum inferiorum, com-
missariorum, consiliariorum in cuius subal-
ternis sub autoritate magni cuiusdam Prin-
cipis terrae partes agunt & munus.

Tanta porrò spirituum caelestium multi-
tudo est, ut exprimi nequeat, nec numerus
illius exacta subduci. Daniel non nisi per mil-
lium millia illos computat, finem inuenire
nequit, *Millia millium ministrabant ei*. Quin
& Iob illos decem habet & explodit, qui nu-
merum illorum inuestigare se posse confi-
dunt, atque admirans: *Numquid est nume-
rus militum eius?* Plura addit etiam D. Tho-
mas ait enim caelestes hosce milites ita reli-
quis naturae rebus numero praecellere, ut caeli
magnitudine reliqua sub aere comprehen-
sa corpora superant.

Quod si verum sit, ut esse verissimum mi-
hi persuadeo, tam sancto & celebri, viro id re-
ferente crediderim hinc angelorum & pulchri-
tudinem, & excellentiam euidenter ostendi
posse, addens enim quod idem Thomas alio
loco docet, omnes angelos specie inter se
differre, ut ab aquila differt columba. Lufci-
nia ab achate, coruus à psittaco, atque ita
de ceteris, & simul illud Aristotelicum axi-
oma respiciens, *rerum species numerorum ra-
tionem imitari*; id est, quod quemadmodum
numerus superior inferiorem comprehendit
& aliquid illi proprium adiungit, ita quoque
species superior omnes inferioris perfectio-
nes ac suam praeterea velut particularem
complectatur, hinc inquam, eruo & cognos-
co, & palam profiteri cogor, spirituum illo-
rum pulchritudinem comprehendere aut perci-
pi non posse.

Ut sententia haec fiat manifestior, ab vlti-
mo & infimo angelorum ducamus initium,
quem rebus ceteris corporeis pulchritudine
perfectiorneque praecellere credimus ac suppo-
nimus. Quod testatur angelus ille Danielis,
quem ubi Propheta conspexit, tantus è vultu
lus fulgor ac maiestatis emicuit, ut teste scri-
ptura, parum absuerit quin exanimis in ter-
ram ceciderit, at qui secundus angelus om-
nem inferioris simul & propriam perfe-
ctionem continet: tertius merita & perfectio-
nem aliorum duorum, suam etiam super-
addens: quartus denique priorum trium pul-
chritudine in se continet simul & suam: adeo ut

hac ratione ab inferioribus ad superiores, per
omnes angelorum choros, usque ad seraphi-
norum supremum ascendendo, cum ille omnem
omnium angelorum inferiorum excellentiam,
praeter suam propriam, quaeque singula-
rem speciem constituit, in se complectatur &
angeli numerari nequeant, magna & perfe-
ctio & pulchritudo in eo contineri dicenda
sit. Quanto verò in Deo, qui omnes infinito
intervallo praecedit, futura: O secreta, o mi-
rabilia!

S. Dionysius tractans eadem, & spirituum
illorum & substantiarum immaterialium es-
sentiam examinans, definitionem quandam
ex imis naturae penetralibus: quae pulchritu-
dinem quandam singularem & admirabilem
denotat, hinc elicit, *angelus, inquit, est im-
ago Dei, manifestatio inuisibilis lucis speculū pu-
rum lucidissimum immaculatum*. E quibus
verbis hoc excludamus argumentum, ni-
hil Deo perfectius, nihil lumine pulchrius,
nihil speculo politius & aequalius, atqui an-
gelus primi imago est, manifestatio alterius,
& tertium effectus. Ergo perfecta, pulchra, &
penitus admirabilis creatura est.

Plura & maiora habet Anselmus, asserit
enim si angelus caelum stelliferum subiret, &
omnes stellae in Soles conuerterentur, lumi-
ne illum suo & splendore omnia sidera ob-
securaturum ac tenebras, quodammodo of-
fusurum. Addit iusuper Angelum illum ful-
gore & pulchritudine sua tantum solium il-
lorum splendorem superaturum, quantum
opacam & caliginosam terram sol lumine
antecellat. Hinc colligi igitur potest, quanta
eorum sit pulchritudo & perfectio.

Tanta scilicet, ut praeterquam quod com-
mune inter homines prouerbium sit, quod, dum
alicuius pulchritudinem extollere volumus,
eum angeli instar pulchrum esse asseramus,
scripturae quoque loquendi sit modus, homi-
nes pulchros angelis comparare. Hinc sanctus pulchritu-
do angeli-
Lucas de gloriosi protomartyris Stephe-
ni donis perfectionibusque loquens faciem eę collata,
ei Angeli instar pulchram & splendidam
habuisse dixit: *Et insuetes eum omnes qui se-
debant in Concilio, viderunt faciem eius tam-
quam faciem Angeli*.

Longius quoque Proverbium hoc peti-
tum, nam in veteri testamento vsum habuit:

Reginæ

Lib. de di-
uisis nomi-
nib. 6. 4.

Anselmi
sententia
de Ange-
lorum pul-
chritudine.

Hominū
pulchritu-
do angeli-

Regina enim Ehster maiestate, & excellentia Regis Assueri consternata, qui in centum ac viginti prouincias dominium & imperium exercebat, ab India ad vsque Aethiopiam, ait: *Esth. 15.* *Vidi te Domine, quasi Angelum Dei & conturbatum est cor meum pra timore gloria tua, valde enim mirabilis es Domine, & facies tua plena est gratiarum.* Quasi diceret: Mirum tibi o potens Rex videri non debet, si ad maiestatis tuae intuitum animus me defecerit, & deliquium passa sim: vt enim te conspicata sum, adeo mihi pulcher & perfectus visus es, vt angelum me videre mihi persuaserim: mirabilis enim es, Domine, & facies tua omnigenam gratiam spirans.

An non profecto admirabile, beatos illos Spiritus, adeo excellentes, perfectos, & essentia pulchros, in tutelam nostram ac protectionem destinatos esse, ac noctu diuque in misellorum ac plebeiorum defensionem excubare. In huius rei figuram vidit olim scalam Patriarcha, per quam Angeli summa diligentia & ascenderent, & descenderet. *Viditque in somnis scalam flantem super terram & cacumen illius tangens caelum, Angelos quoque ascendentes & descendentes per eam.* Quam visionem exponens Bernardus ait: *Numquid sedentem quempiam aut stantem vidit: cerè non, quia non habemus hic manentem ciuitatem, nec futuram adhuc possidentes, sed inquirimus: & vt eam consequamur, & in eis similes simus, Angeli summo studio, ac diligentia ascendunt & descendunt.* Quibus e verbis non secus atque ex ipsa Patriarchae visione colligere licet, quantopere de salute nostra solliciti sint Angeli, cum nostri causa & descendant & ascendant, veniant & abeant, numquamque quiescant, quamdiu hoc in mundo commoramur, sed perpetui custodes nostri sunt.

Idcirco hoc in Psalmo. 33. vulgata interpretatio habet: *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum,* Hieronymus ad fontes Hebraeos interpretatur, *Circumdat Angelus Domini in gyro, timentes eum.* Septuaginta verò, *Castra metatur Angelus Domini in circuitu timentium eum.* Quae phrasae & loquendi consuetudines sollicitudinem ac curam representant, quam de hominibus gerunt cum custodes & praesidiarij sint, non domorum

aut castrorum, sed animatum illorum. Testatur hoc Psalmista: *Angelus suis mandauit de Psal. 90. te.*

Offendit hoc puero suo Giezi Elisaeus cum ille Syris urbem: obsidione prementibus tremeret & paueret: cum enim se ad orandum composuisset, ecce serui oculos aperuit Dominus, ita vt montem equitibus & curribus ignitis circum Elisaeum girantibus plenum viderit: *Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit, & ecce mons plenus equorum & curuum igneorum in circuitu Elisaei.* Atque omnia haec per angelorum manus fiebant.

Idem quoque in Genesi legere est. Iacob enim è Mesopotania cum vniuersa familia, fratrem Esau veritus, qui iam ab ineunte aetate illum persecutus erat, cum descendisset, Angeli patrocinium illius suscipientes, illi occurrunt: quos mox vt videt, castra Dei illos esse & auxilium caelitus missum asseruit, *Euertuntque eidem obuiam Angeli, quos cum vidisset, ait: castra Dei sunt haec: quasi his seipsum verbis solaretur, sum e animos Iacob, noli metuere, esto iam securus: si enim hominem nactus sis aduectarium, ecce angelicam cohortem, quae te ab omni hostili incursione defensura est.*

Simile quoque libro cantorum continetur: dicitur quippe lectulus Salomonis à sexaginta ducibus, quibus nulli in Israel fortiores erant, circumdari: qui omnes arma manu praeferebant, & bellandi erant peritissimi, & suum singuli in femore paratum gladium habentes ad nocturnos, si qui forte acciderent impetus propulsandos: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi, vniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.* Certum est per regium illum thalamum, in quo Salomon noxiter requiescit ac dormit, vniuscuiusque iusti animam significari: in hac siquidem Sponsus ille caelestis, cuius deliciae sunt esse cum filijs hominum, requiescit: quinam autem sint egregij illi & validi duces, illum circumstantes latis Psalmographus declarat, dum ait, *Benedicite Domino omnes Angeli eius potentes virtute qui facitis verbum eius.*

Egregios hinc conceptus & corollaria e- ducemus, primo, animas nostras & ua- thalamos

angelorum custodiam esse, in quibus omnipotens requiescat, atque angelos, veteres illos exercitatos bellatores, illius esse custodes constitutos. Secundo, si in lege Mosaiica caelestes illi Spiritus tam sedulo diligenterque homines custodiant, quid non ab illis in Evangelica sit praesidij expectandum? tertium illud, qui tam sedulos ac vigilantes custodes nactus fuerit, secum in utramque autem dormire posse ac nihil metuere, vnde Ecclesiasticus: *In conspectu Angelorum nolite timere.*

Re ipsa hoc perspectum habuit Daniel, qui in immanissimorum & sanguini & feritati asfectorum leonum medio nihil omnino formidans, securitatem suam & a timore exemptionem, angelorum custodiam ascribit: *Deus meus misit Angelum suum, & obscuravit ora leonum, & non nocuerunt mihi* Id ipsum quoque significavit cordata & formosa illa Iudith, cum simili in periculo versaretur: *Vixit Dominus, quoniam custodivit me Angelus eius & hinc euntem & sibi commorantem, & inde huc revertentem.* Quo loco ad Psalmographi sententiam videtur allusisse, qui ait: *Angelus suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis, ait, in omnibus vijs tuis,* ut hinc perspectum fiat angelos & vitae huius curriculum durante & expirante, in statum peccati simul & gratiae, tam in aduersitate quam prosperitate, in sanitate non minus quam aegritudine, denique in omnibus vijs, nostri curam gerere.

Qua porro Deus noster prouidus est, auditor, quatenus de bono & salute nostra sollicitus! ut tam potentes Principes & creaturas adeo excellentes custodiam nostrae assignet? Erui hinc & colligi potest, quatenus hominem faciat, quanta etiam Angelorum obedientia, imò verò, quatenus Dei erga nos miseris amor sit & effectus. Neque enim mirum est angelos eum suos ad nostri custodiam deputasse, cum & filium unigenitum pro nobis morti in cruce voluerit: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret.*

Verba illa Psalmographi Bernardus exponens, *Angelis suis Deus mandavit de te, admirans exclamat: O quantam debet tibi hoc verbum inferre reuerentiam, asserere deuotionem, inferre fiduciam! pro praesentia reuerentiam, pro beneuolentia deuotionem, pro custodia fiduciam. Quasi diceret, infinitis obligatus est homo nominibus ad reuerentiam & cultum angelis*

Supplementum Bossii.

deferendum, quod semper illum praesentes circumstet: ad pietatem & deuotionem quoque exercendam, ob beneuolentiam quam illam prosequuntur, ad fiduciam simul concipiendam, cum sciat tam valido & ad succurrendum prompto se praesidio communitum.

Tam scilicet in bono nostro procurando seduli & prompti sunt, ut scriptura hoc exponere dum velet, alas illis adiunxit & alatos sepius describat, ut hinc constet illos in rebus nostris expediendis curandisque non incedere, sed quam promptissimè volare: *Et erant sex ala uni, & sex ala alteri, duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant.* Quod igitur alas circa caput in pedibus, & medio corpore praeferant, ostendunt se & initio operis vitaeque & in fine simul & in medio eiusdem, denique in omnibus vijs nostris nobis opitulari.

Huc accedens quam proximè Dionysius Areopagita in libro, quem de caelesti hierarchia scripsit, illos & alatos & nudipedes, pingi solere asserit, vnum eorum ad Dei mandata exequenda & hominibus succurrendum voluntate ac promptitudine alterum ad exprimentum, ab omni eos terrena contagione ac concretionibus liberos & exemptos exillere, ut pote qui intelligentiae penitus purae & mundae sunt.

Addam hic quod magis vos percellat & admirari cogat, fuisse scilicet olim Philosophos, qui nescio quo Spiritu, quod modò dixi intellexere, ac praesertim quod angeli custodes nobis ordinarij & tutores caelitus constituti essent: Inter ceteros hoc intellexit Seneca, ita namque amico suo Lucilio scribit: *Sepono, inquit, in praesentia, quae quibusdam placet, unicuique nostrum pedagogum dari Deum non quidem ordinarium, sed hunc inferioris notae, ex horum numero, quos Ouid, ait de plebe Deos: quos porro veteres Ethnici Deos ordinarios & vulgares dicebant, Angelos Christiani dicimus.*

Ceterum ut sciatis, in quo haec angelorum custodia & tutela consistat, è quatuor illam effectis & quadrupliciter elici posse dicendum: primò per subtractionem, qua omnem homini peccandi occasionem illicitum, materiamque auferunt: quod tripliciter contingit, primò praeterita peccata coarguendo, ut ab ipsidem in posterum sibi caueat homo, ut cum in libro Iudicum Angelus Israelitis com-

B b b

Angeli alati in scriptura depinguntur.

Isa. 6.

Lib. de caelesti hierarch. cap. 5.

Epist. 3. Ethnici angelorum custodiam agnouerunt.

III. Angelorum custodia quadrupliciter demonstratur.

Iud. 2.

missio.

missorum delictorum turpitudinem ob oculos poneret, atq; ideo illos obiurgaret, quāprimū veniā petere & lachrymis eadē eluerunt. Secundo à presenti eum peccato, in quo versatur, auocare, vti Lothum angeli Sodomitico incendio eduxerunt. Tertio denique futura, ne committantur impediendo: ita Balaam cum omne maledictionum genus aduersus Israhelitas depromprurus esset, per angelum impeditus fuit. Alterum custodię angelicę genus in protectione & defensione situm est, ne scilicet toties in peccatū ad quod à dæmone inuitatur, prolabatur, illum præseruando ac custodiendo: quod tribus etiam modis contingit. Primò dum dæmonum potentiam infringunt, eorumq; impetum violentum cohibent: quod significatum fuit in eo quod apud Tobiam & in Apocalypsi diabolus angelus vinceret, & in abyssum præcipitem dederit. Secundo concupiscentiæ vires elidendo ac debilitando. Cuius rei figura fuit angelus, qui neruum femoris Iacob elisit eumq; claudum reddidit: *Tetigit neruum femoris eius & statim emarcuit*, animæ femur allegoricè loquedo concupiscentia est: nerui illius passiones sunt & violentię: cū verò angelus eosdem incidit, & infringit, tū neruum concupiscentię debilitat, ita vt penitus emarcescat. Tertio passionis dominicę memoriā in medio animæ nostrę imprimendo: signatū hoc fuit in angelo illo qui signo Tau notauit viros dolētes & lachrymātes: *Signa Tau, super frontes vivorū gementiū*. Porro Angelū literā illā Hebraicā gemētium fronti imprimere aliud mysticè non est, quā sanctis animabus dominicę passionis memoriā & omnia Caluarie mysteria insculpere.

Tertius angelorum custodientium effectus in ministerio consistit, eo quod omnes iuxta Apostolum *administratorij Spiritus sint*. Et sanè Seraphini in terram mittuntur ad hominum corda inflammauda, vt è quarto Regum libro manifestum redditur in Angelis, qui in carribus & equis ignitis apparere: apud Isai. quoque in Seraphino qui calculo ignito Prophetę labia purgavit: *Volauit ad me vnus de Seraphin, & calculo quem forcipe tulerat de altari, &c.* Cherubini ad scientiam destinantur edocendam: testis sit ille, qui Apocalypseos decimo ingēs manu volumē te-

nebat, & ille cap. 18. qui lumine & fulgore suo vniuersā terrā illustrabat. Throni emittit solet ad iudiciū peragēdū & iustitiā administrandā; horūq; munus est, iudices ac præsidēs vt leges debito modo intelligant, & vnicuiq; ius suū administrant, edocere, vt in Act. Apostol. dicitur: *Accepistis legem in dispositione Angelorū*. Dinationes cælo emittit consueuere, vt sensū rationis imperio subiciant. Hoc designauit Angelus ille, qui Agari ancillę suasi vt ad herā se cōferret, corā illa se demitteret, eiq; morigerā præberet. virtutū munus est edere miracula, vt angelus ille Raphael respici fecit, qui seniori Tobie visum reddidit, diabolus compefcuit, aliq; mirabilia præstitit. Potestatum partes sunt, dæmones cohibere, eorum tentationes infringere, ac violentiam retūdere, cuius rei exemplum in Exod. legimus, vbi angelus Pharaonis se tyrannidi opponens, inter Israhelitarū & Aegyptiorum agmen quod populum Dei insequabatur, medium se constituit.

Principatus emittere Dei solet, ad Reges & Principes tuendos & dirigendos: videmus n. apud Daniele tres potentissimos Monarchas Persarum, Græcorum, Iudæorum, ab Angelo singulos edoceri & gubernari, Archangeli præfulum & præfectorum omnium sigillatim curam gerunt, isque maximè secreta & mysteria reuelant: testis erit magnus ille archangelus Gabriel, qui Zacharię Pontifici astitit, eique filium nasciturum promisit, atque is ipse Virgini Deiparę incarnationem Iesu Christi annuntiauit. Denique Angeli ad vniuscuiusque nostrum defensionem, tutelam, conseruationem & custodiam destinantur, vt etiam eis de cibo & alimento prospiciant: exemplo sit, vt alios infinitos omitteremus, qui Elię prophetę aquam & panem subcineritium attulit.

Quartum & vltimum Angelicę tutelę munus est, consolari: sunt enim afflictorum consolatores, errantium ductores, & ærumnosorum tutores. Testatur hoc Zacharias dicens: *Angelus loquebatur in me verba consolatoria & bona*. In huius rei signum vidisse se in Apocalypsi, Ioannes quatuor angelos ait, super quatuor terrę cardines innixos, & animes quatuor ventos tenentes ne terram pessifiones perirent, *Vidi, inquit, quatuor Angelos stantes super*

Gen. 19.

Num. 22.

Defendunt hominem tripliciter.

Tob. 6. Apoc. 20.

Gen. 32.

Ezech. 9.

Heb. 2.

Seraphinorum manus.

4. Reg. 1.

Isai. 6. Cherubimorum.

Apoc. 10. Thronorū.

Act. 8. Dominationum.

Gen. 21. Viniuum.

Tob. 11.

Potestatum Exod. 15.

Principatum Dan. 16. Archangelorum.

Zach. 1.

Angelorū 3. Reg. 19.

IV. Zach. 1.

Apoc. 7. Quatuor Angeli super quatuor cardines terrę.

super quatuor angulos terra tenentes quatuor ventos, ne flavent super terram. Emblemata hoc denotabat, quatuor illos prauarum affectionum turbines & tempestates è quibus omnes tentationes quæ hominem in vitia pertrahunt, proficiscuntur, Ab angelis propulsari & impediri.

Hoc vè mysterium intelligatur, sciatis oportet singulum hominem, vbi in quadro fundata & ad singulos angulos portam habenti esse persimilem. Primum latus est Oriens, alterum ad Occidentem vergit, alia duo ad Meridiem & Septentrionem spectant: eundem prospectum habent & portæ, sed ita illæ constructæ sunt, vt ad singulas duo spiritus excubent, vnus malus & alter bonus, hic ad hominum salutem procurandam, eosque conferuandos, ille verò ad interitum & damnationem atcessendam.

Prima igitur porta Orientem spectat, atque hinc malignus Angelus animam prima passione, id est, gaudio, quod primus ille vêtus Apocalypticus denotat, oppugnat. Amodæus autem princeps, qui vano huic gaudio presidet, circa portam hanc, quatuor turmas ad animam oppugnandam collocauit: in prima constituit lusus, tripudia, choreas, & lasciuia carmina: in secundam retulit iuenculorum vanitates, vestium luxum, fucum & aromata mulierum, & historias venereas: id tertio agmine sunt epulæ, conuiuia, ebrietas, gula, ingluuies, impudicitie, immunditia, scurriles, mimici, & meretricij loci, & quidquid obscenum aut salax proferte lingua potest: in quartam coniecit fornicatione, adulteria, stupra, atque omne libidinis genus.

Bonus è contra Angelus, Raphaël, huic inimico se opponens, & miseram animam defensus, & tentationibus restitutus, sancto quodam dolore & tristitia secundum Deum illam consolatur & corroborat: ita scilicet intrinsecus eam illustrando, vt doleat, & sancta quadam ratione contristetur, veritatem vbi perspicere potuerit: atque idcirco quatuor ei radios luminis immitit: primus est sui ipsius cognitio, qui adeo splendidus & fulgidus est, vt anima lachrymari vberim incipiat, vbi Dei sui imaginem in se penitus inquinatam conspiciat, & culpæ se ream, gra-

tia, grauatam, à gloria repulsam, & tartareo supplicio mancipatam agnoscat. Secundus est peccati cognitio: qua delictorum suorum horrorem & enormitatem, multitudinem, grauitatem, poenam ijs debitam, simul & ingratiuitatem ob oculos ponit. Tertius mundi cognitio, quo fit, vt perspiciat, quam fraudulentè mundi gaudia nos illiciant, fallant, circumueniant, deficiant, ac tandem tædium sui generent. Quartus, Dei cognitio, qui, Deum illi creatorem esse redemptorem, iustificatorem, glorificatorem tandem futurum ostendit. Vnde præclare, vt solet, ait Bernardus: *Clamat mundus Ego deficio: clamat Caro: Ego inficio: clamat demon: Ego decipio: clamat Christus: Ego resisto. Vnde ergo quam sequaris.* Sed ad portas nostras redeamus.

Secunda porta Occidentem spectat, atque hic malignus spiritus, secunda passione, qui est dolor mundanus, animam inuadere & oppugnare solet: hic quidquid in mundo triste, acerbum, noxium, & tædiosum dici aut fugi potest, crudele bellum infert, vt non immeritò illud Psalmistæ repetere ipsa queat: *Inuenerunt me labores mortis, & dolores inferni circumdederunt me.* Abaddon, id est, Angelus exterminator, vel Spiritus diuisionis, qui in Apocalypsi describitur, circa portam hanc quatuor agmina opponit, de quibus Iohannes ait: *Vidi angelos in visione: in primo constituit inimicitias, odia, suspiciones, perfidiam ac vindictam: in secundo, murmurationem, detractionem, infamiam, rebellionem, discordiam, blasphemiam, maledictionem, & iram: in tertio, bella, homicidia, cædes, incendia, afflictiones pauperum, persecutiones innocentum, ædium conflagrationem, vrbium excidia, & regnorum ruinam: in quarto denique lites, prodiones, impiorum auxilia, falsa testimonia, & peruersa iudicia.*

Illinc verò ex aduerso bonus Angelus, qui sanctus Michael est, tentationes, hæc profugiat, & sancto quodam gaudio secundum Deum resistit, quod animam ad spiritalia gaudia sustollat, verba illa Apostoli illi occinens: *Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete: sanctum verò hoc gaudium & spiritalis recreatio, ad virtutum amorem, ad conscientie consolationem, & ad gloria*

Insignis D Bernardi sententia.

Secundæ passionis tentationes.

Apo. 9.

Boni Angeli consolationes aduersus tristitiam mundanæ. Phil. 4.

e celestis contemplationem inuitat: agminibusque hostilibus quatuor alia obijcit, velut radios quoddam splendoris supernaturalis, qui animos irradiat & illustrat. Primus, est gratia aduersus aduersitates confortans & roborans, iuxta id Apostoli: *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Secundus, gratia humiliantis sub potenti diuina voluntatis manu, qua per patientiam meritoriam sub fortuna insultibus, & vitæ huius asperitate se deiecit & humiliat. Tertius, gratia exultans, qua cum voluptate & gaudio afflictiones & iniurias mundi huius sustinet ac patitur, Apostolos imitando, *qui ibant gaudentes à conspectu Cæcili, quoniam digni habiti sunt pro nomine IESV contumeliam pati.* Quartus, gratia calefaciens, affectiones inflammans, voluntatem succendens, desideria ad gaudia æterna comparanda exurens.

Tertia porta ad meridiem vergit, atque hic inimicus, tertia passione qua spes preluens & insolescens est, euertere animam molitur: hac olim oppugnati fuere illi, quos loquentes Isaias inducit: *Posuimus mendaciū spem nostram, & protulim mendacio sumus.* Behemote princeps spei vana, quatuor hic legiones in aciem explicat: primam occupant Dei obliuio, votorum violatio, Apostasia, sacramentorum contemptus, indigna sacrae communionis sumptio, delictorum excusatio, & factorum consiliorum derisio: in secundam adlecta sunt scandalum proximi, innocentium per praua exempla destructio, peccandi consuetudo, & de peccato iactantia: tertiæ ascripta sunt irreuerentia, hypocrisis, curiositas, & vana gloria: in quartam relata, mundi gloria, dignitatum ambitio, honores sæculi, saltus & superbia, minæ & verba, aliorum contemptus, prodigalitas, luxus, auaritia.

Bonus Angelus, qui Azarias omnia hæc tentamina elidit, idque timore Dei, qui initium & apex sapientiæ, quo semper animam ad Deum eiusque iustitiam timendam inducit, vt ex quarto Apocalypseo capite colligere est, eique triplex lumen suggerit: primum, timor Dei, occiditque illud Ecclesiastici: *Qui timet Deum, faciet bona.* Secundum, honor Dei: in Apocalypsi clamantem audiuius Angelum: *Date illi honorem,* & in

Prouerbijs: *Honora Dominum & valebis.* Tertium diuinorum iudiciorum representatio ac formido, in cuius rei signum Angelus initio Apocalypseo clamat: *Time Deum, quia venit hora iudicij eius.*

Quarta & postrema, porta Septentrionalis est, circa quam metu malignus Spiritus animam oppugnat, iuxta illud: *Ibi trepidauerunt timore, ubi non erat timor,* atqui hic quadruplicem cohortem armat, in prima collocat dubitationem & ambiguitatem circa res fidei, agnitæ veritatis derelictionem, vitæ præsentis prolongationem, paupertatis repudium, mendacia & periuria: in secunda peccati complacentiam, à satisfactione horrorem, conscientia malignitatem: in tertia peruersam consuetudinem, incredulitatem, excoecationem mentis, hæresin & ignorantiam: in quarta denique spem vitæ longioris, penitentia dilationem, deque misericordia diuina præsumptionem.

E contra bonus Angelus, qui Gabriel, sancta quadam passione penitus contraria, qua est spes diuina, omnem hanc tentationem eneruat, verba illa Sapientis oclamans: *Aspicite filij natiuitates hominum, & scitote, quia nullus sperauit in Domino & confusus est: permansit in mandatis eius, & derelictus est:* simulque triplicem ei spem velut aciem triangularem opponit, que animam excitat & corroborat. Prima est spes quadam viua & fide plena, qua credit & sperat: mysterio passionis Iesu Christi credens. Secunda est spes prouida, qua anima sperat simul & credit, Deum casibus & aduersitatibus humanis, qualia bella, pestes, afflictiones, necessitates, aliaque prouidere & succurrere posse, iuxta illud Prophete: *Spes mea tu in die afflictionis meæ.* Tertia est spes fidelis, per quam anima Dei sui promissis confidit, illiusque sanctæ prouidentia inanitur.

Hæc sunt ministeria, Auditores, quæ à bonis nobis Angelis exhibentur, hi sunt custodia illorū effectus potissimi, videte quoque allegoricam & mysticam quatuor ventorum vel passionum animi nostri expositionem. Atque huius occasione alterius cuiusdam conceptus Rabinorum, qui cum hoc nostro coincidit, mihi in mentem venit. Credite scilicet illi Iudaizantes, & Thalmudici confar-

Ibid.

Act. 3.

Isai. 28.

Boni Angeli aduersus vanam spem præsidia.

Ecc. 15.

Apoc. 4.

Prov. 7.

Apoc. 14.

Tentatio diabolica circa quartam passionem anime que metus.

Solutio boni Angeli circa metus tentationem. E. 6. 1.

Isai. 17.

Conceptus Calalitarum antiquorum.

consecratores, Dei curram à quatuor Angelis trahi & compositum esse velut è quatuor lapidibus pretiosis: ad latus dextrum gemmam quandam fixerunt, è qua felicia omnia prodibant, quam Michaëlem appellabāt: ad sinum aliam, quæ omnium afflictionum, aduersitatum, & molestiarum causa erat, nomine Gabrielem. Tertia mixta erat, & de duabus prioribus participans, cui nomen dederant Raphael: quarta deniq; erat velut gubernatrix ac dispensatrix omnium, quam Vriëlem dicebant. Hæc non nisi Iudæica commenta, at Christiana veritas docet, Dei curram non ab his quatuor dumtaxat, sed ab infinitis alijs Angelis trahi, vt e Psalmistæ verbis elici potest: *Curram Dei decem millibus multisq; lex, millia latantium, &c.*

Plura de perfectionibus Angelicis in genere non dicam, nam tempus iam est ad alterum concionis mebrum accedendi, in quo gloriosi Michaëlis Archangeli excellentiam, magnitudinem, & mirabilia singillatim ostensuram me dixeram: & quamuis Ecclesia hodiernâ die omnium beatorum spirituum festum & solennitatem celebret, singillatim tamen gloriosi huius Archangeli, velut omnium capitibus & cæterorum principis.

Digne igitur vt hac de re loquar, dico, si auctoritate quadam irrefragabili agendum est, qualis est reuelatio diuina, non nisi tria in vniuersa Scriptura bonorum Angelorum nomina reperiri, scilicet, Michaëlem, Gabrielem, & Raphaelem: primum decimo & duodecimo Danielis capite, & Iudæ Apostoli Epistola Canonica, & quarto Apocalypseo: secundum 8 & 9, Danielis & Lucæ capite primo. Tertium deniq; tertio Tobie capite. cetera, quæ ab alijs citantur nomina, nulla librorum Canonicorum auctoritate nituntur, nec ab aliqua Ecclesiæ traditione accepta, sed partim à Cabala Hebræorum mutuata, partim è libris Apocalypsis, qui ad nostram vsque ætatem peruenere, educta sunt. Ita nomen Vriëlis libro quarto Esdræ legitur, qui inter Canonicas Scripturas, vti & quartus, non est referendus. Libro secundo oraculorum Sibyllinorum, quæ Tomo secundo Bibliothecæ sanctorum Patrum leguntur, mentio habetur, Etomiëlis, Vriëlis, Saniëlis, & A-

zælis, aliorumque plurimorum. Beda quoque in Collectaneis suis numerat & alios, Rumiëlem se licet & Pauielem: alios etiam addunt alij, vt Ichudielem, Barahielem, Escaltielem, & plurimos alios: at nullius frequentior in sacro volumine, quàm Archangeli Michaëlis habetur mentio.

Effecta, opera & ministeria illius ex vtroque in testamento frequentissimè occurrunt. Ipse siquidem fuit, qui olim Abrahamum, ne filium immolaret, impediuit, & gladium sublati ictum infregit. Ipse nocte integra cum Iacobo eundem aduersus Esau animatus, luctatus est, eumq; in femore læsit. Ipse Moysi in rubo ardenti apparuit, ad quem legislator ille tanta cum reuerentia accessit. Ipse eisdem cadauer iam defunctum magnâ diligentia occultauit, ne ipsum Hebræi velut numen quoddam adorarent. Ipse gladium manu vibrans Gedeoni apparuit, eique robur & animum addens causa fuit, vt trecentis dumtaxat assumptis viris copiosum Madianitarum exercitum profigarit. Ipse denique vna nocte centum octoginta quinque hominum millia in castris Senacherib regis letho dedit.

Audite & alia, Ipse Aegyptum afflixit, & tantas per omnes illius terminos plagas ostendit. Ipse aquas maris Rubri separauit, & sicco pedetantam hominum multitudinem per ipsum traduxit. Ipse velut tædifer filios Israël in colūna ignis in terram promissionis perduxit. Ipse Prophetam Abacuc capillitio arreptum è Palaestina in Babylonè transportauit, & Danieli, qui in lacu leonum assertuabatur, alimentum procurauit. Ipse tres illos adolescentes in fornacem Babyonicam coniectos conseruauit, & in medio flammarum ijs astare v sus est.

Hæc quidem è veteri Testamento: iam è nouo non minora illius opera producamus. Ipse fuit, qui quotannis aquas piscinæ Probaticæ mouebat, per quem motu omne morbidorum genus sanabatur. Ipse succentor fuit & choragus symphonie illius Angelicæ, quæ Christo nascente in montanis Iudææ fuit exaudita. Ipse erit horrendus ille tubicen & præco, ad cuius vocem omnes mortui sepulchris exibunt, & iudicio se silent.

.Bbbb 3 Ipse

Effecta & opera Michaëlis Archangeli.
Gen. 22.
Gen. 32.
Exod. 3.

Iud. 6. & 7.
4 Reg. 19.

Exod. 8.

Exod. 14.
Exod. 15.
Dan. 14.

Dan. 3.

Ioan. 5.

i. T. Hess. 4.

Ipse in die iudicij vniuersalis cruce[m], clauos, coronam spinosam, lanceam, ac reliquum passionis apparatus praefert: Ipse denique animas in statera ponit, & summo illi iudici offerit, vnde canit Ecclesia: *Michael Archangele, constitui te super animas suscipiendas.*

Equidem crediderim, gloriosum hunc Archangelum vnum esse e septem illis spiritibus, (& fortasse inter illos principem obtinere locum) qui semper throno diuino adsunt, & rebus inferioribus, & quae ad hominem spectant, praesunt, quique ceteris Angelis inferioribus ministeria delegant, & quae ad mundi gubernationem directionemque pertinent, facere imperant, de illis loquitur spiritibus, de quibus Apocalypsis loquitur: *Et vidi septem Angelos stantes in conspectu Dei, & in c.*

Apoc. 8.

decimo quinto, decimo sexto, & decimo septimo sermo est de septem Angelis velut economis & agentibus generalibus omnium quae in mundo peraguntur. Angelus quoque Raphael vnum se de eorum numero esse ait: *Ego sum Angelus Raphael, vnus ex septem, qui astamus ante Dominum.* Clemens Alexandrinus de illis agens, haec addit: *Septem sunt, quorum est maxima potentia, primogeniti Angelorum principes.* Horum porro de numero Michael est iuxta Danielis verba: *Eccce Michael vnus de principibus mihi venit in adiutorium.*

Tob. 5.

Describit Apocalypsis septem lampades diu noctuque ante Deum collucentes, quas Ioannes de Angelis exponit: quem secutus dicere ausim, Michael em vnam esse e praecipuis, quemadmodum & Angelorum princeps est: ac lampadem igne amoris ardentem, mirabilibus collucentem, & semper ante diuinam maiestatis thronum refulgentem.

Dan. 10.

Apoc. 4.

De hoc Archangelo illud Psalmi intelligam: *Immittet Angelus Domini in circuitu timens eum, quo loco Septuaginta pro immittet, exponunt castra metabitur:* Hieronymus *circumdat in gyro:* e quibus colligo, gloriosum Michael em coelestes spiritus velut in acie & castis ad fidelium defensionem, & omnipotentis gloriam, disponere. Confirmabit hoc praelium quod Apocalypsis in caelo peractum scribit: *Factu est praelium magnum in caelo, Michael & Angelus eius praebatur eum Dracone. Veru*

Psalm. 32.

Apoc. 12.

praelium magnum, de re enim magna contestatur, num scilicet Deo honor & gloria reddenda foret, vel vt Bernardus, Alexander Halensis, & Lactantius volunt, num sacra Christi humanitas adoranda esset: & praelium hoc non vi armorum, sed rationum, non manuum motu & ictu, sed mentis, qui longe vehementior fiebat.

Non satisfacit mihi communis Theologorum nostrorum opinio, dicentium, Michael em nostrum e primo & supremo vltima Hierarchiae choro, id est, e Principatibus vnum esse; quod tamen illi e magno Theologo Dionysio didicerunt, qui libro de caelesti Hierarchia Michael em postrema Hierarchiae, quae Principatus, Archangelos & Angelos comprehendit adscribit. Ipse enim eorum semper opinionem, vt probabiliorem, sum secutus, qui Michael em in primo supremae Hierarchiae ordine, qui Seraphinorum est, collocandum censens: atque hoc apertissimè e decimo Danielis capite, quo vnus de principibus magnis dicitur; & duodecimo, vbi lego, *Michael princeps magnus*, colligi posse iudico. Quomodo enim Princeps magnus dici queat, si non nisi in postrema hierarchia collocaretur.

Deinde Angelus Raphael, coram vtroque Tobia de dignitate sua agens ait: *Ego sum vnus ex septem, qui astamus ante Dominum.* Cum vero septem hi Spiritus, omnium iudicio Seraphini sint, Clemens enim Alexandrinus illos Angelorum principes & primogenitos nuncupat, & horum de numero vnus sit Raphael, qui tamen tam mirabilia opera edidisse non legitur, quam Michael: crediderim Michael em nostrum huius ordinis fuisse.

Terriò Magnus Papa Gregorius de Angelo Gabriele in homilijs suis hunc in modum locutus est: *Ad hoc ministeriu, summum Angelorum venire dignum fuerat, quia summum omnium nuntiabat:* eiusdem quoque opinionis Bernardus est. Ambo igitur mententia inferre volunt, Gabrielem e Seraphinorum & praecipuorum Angelorum numero esse, atque ego hinc colligere, huc etiã referendū esse Michael em nostrum, si enim ob vna legationem (maximam haud dubie) Angelus

Angelus Gabriel huic in ordinem allegatur, cur Michael noster, qui plures executus est hoc numero excludatur?

Si quis verò opponat & è contra obijciat, Michael em in scriptura, Angeli semper & Archangeli nomine censerentur, deinde cum semper ut missum describitur, quod ad inferioris hierarchiæ ordines spectat. Respondeo ad primum cum magno Gregorio, Angeli non en officij, ac dignitatis esse, non naturæ. Ad secundum cum Paulo, omnes esse administratores spiritus, omnes ministrare, & ad hominum salutem procurandam destinari. quod nemini mirum videatur, cum & creator ipse & Angelorum omnium Rex, venerit non ministrari sed ministrare.

Quo stabilito progredior ulterius, dicoque principem hunc & turmarum Angelicarum ducem non modo è primo primæ hierarchiæ ordine & choro esse, sed omnium etiam Angelorum, qui post Luciferi eiusque sequacium rebellionem ac ruinam in cælo remansere, primum, nobilissimum, excellentissimum, & cum natura, & gratia, & scientia, cum alijs perfectionibus præstantissimum. Hæc magni Basilij opinio est dicentis: *Tibi ò Michael duci superiorum spirituum, qui dignitate & honoribus prælatas es cæteris omnibus spiritibus superius, tibi inquam supplico.* Beatus Laurentius Justinianus idem quoque habet: *Sanctus, inquit spiritibus prælatas est Michael, sicut Lucifer malis.* Inter recentiores huius opinionis est Ambrosius Catharinus; quod & è Daniele Propheta confirmari potest, qui Michael em nostrum principem magnum nuncupat; quæ dignitas ei non competeret, nisi caput & primarius aliorum foret.

Ad hæc ipsum validis & prægnantibus rationibus confirmari potest. quorum hæc prima, iuxta Theologorum, imò & Ecclesiæ uniuersalis sententiam certissimum est, in magno illo & terribili prælio, quod in cælo Empyreæ peractum est, Michael em DEL personam gessisse, & velut diuinæ Maiestatis vicarium depugnasse, cum igitur Lucifer agminis aduersarij caput, omnium Angelorum (vt vulgo creditur) princeps fuerit; orationi consentaneum fuit, aliorum angelorum, principem & nobilissimum, ei se Dei nomine obijcere, & vim illius recundere:

Secunda ex Apocalypsi eruitur, in qua magnum illud prælium describitur ad literam de prælio illic sermo, quod Lucifero & Antichristo Michael circa mundi finem intetabit. Petierim igitur, cui potius tam horrendum bellum, in quo de imperio & autoritate Iesu Christi decertabitur, quam omnium spirituum Angelicorum maximo & nobilissimo, conficere incumbat.

Tertium hanc porro, certissimum est Michael em fuisse, qui Dei viuentis personam in rubo ardenti representauit: ita enim Moyse locutus est: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob.* Credibile autem est, imò vel verisimile, alium à Deo, vt vicarium, & personam suam representantem electum esse, quam Angelorum suorum principem & maximum!

Succedat quarta, veritas hæc quamuis aliunde erui non possit, euidenter satis colligitur à nominibus ac titulis, quos Ecclesia huic Archangelo dare solet: modo enim illum præpositum paradisi, ac primatem cælestis exercitus, modò cælestis militiæ principem, Angelorum tribunalum, & turmatum creatoris vicarium generalem nuncupat. Ad hæc veritatem hanc astruit Catharinus è communi orandi precandique consuetudine Ecclesiæ. Nā in Litanij Romanis, post SS. Trinitatis personas, & gloriosam Virginem, primus inuocari Michael solet. quo testimonio satis confirmatur, merita illius & magnitudinem cæteris spiritibus Angelicis præcellere.

Quinta sequatur. In extremi iudicij die, vt apud Matthæum scribitur signum filij hominis in cælo appariturum dicitur, id est, signum crucis velut summi imperatoris & Regis totius vniuersi vexillum & aquila, hoc autem Michael noster, vt in homilijs suis docet Eckius præferet. Inde canit Ecclesiæ: *Signifer sanctus Michael representat eas.* Ad hoc vt hinc sequi videatur, inter turmas Angelicæ casuum primarium esse, quemadmodum campitaneus & vexillifer in turmis militaribus in terra primi etiam esse solent.

His addo, quæ de Angelo hoc scripsit Richardus Brixianus: inter cætera nomina, quæ veteres Hebræi, qui de Religionis suæ mysterijs tractarunt, sanctè coluerunt, fuit ipsu m

Apoc. 12.

Exod. 3.

Nomina ab Ecclesia S. Michaeli dari solita.

In cap. 1 ad Hebr.

Homil. 8. in festo S. Michaelis.

Mitator

Nomen Angelij, officij est, nunciarum, Rom. 14. 18. Evangelij, Matth. 20.

Michael omnium Angelorum non præstantissimus primus.

Homil. de Arch.

Serm. de S. Michaeli.

In 1. ad Hebr. Dan. 12.

Rationibus probatur Michael em primum omnium Seraphinorum esse.

Michael, id est, princeps facierum, quod animas ad Deum offerret; easque gloriæ illius redderet participes. *Mysterium* hoc dum ex-
cutio, mihi persuaserim, admirabile & præ-
clarum hoc nomen glorioso Michaeli com-
petere, facierum enim multitudo ingentem
fortè claritatem & splendorem diuini illius
Archangeli denotat, tum etiam quod ab Ec-
clesia princeps, qui animas recipit easque
Deo offert, appelletur: *Constituit te principem
super omnes animas suscipiendas, &c.*

Audiuitis igitur, auditores, mirabilia
munia & perfectiones Angelorum omnium
in genere: audiuitis etiam singillatim excel-
lentiam, dignitatem & merita gloriosi Mi-
chaelis, atque his duobus punctis vniuersam
concionem absolui. Honoremus igitur An-
gelos, milites illos cœlestes reueremur, ag-
noscamus, quantum illis deuincti sumus, il-
losque ut semper nobis adsint, obsecremus:
& in primis gloriosum hunc Archangelum
illum Seraphinorum principem colamus,
ducem illum generalem militiæ cœlestis in-
uocemus, vota nostra ac preces ad genero-
sum hunc atletham, ad draconis illum de-
bellatorem, cœlestem signiferum, fideli-
animarum tutorem dirigamus, ac magna a-
nimi demissione hanc illi orationem offera-
mus:

Gloriose sancte Michael, bonorum Ange-
lorum ductor, Spirituum cœlestium decus,
cœlorum miraculum, principatum & do-
minationum caput; Cherubinorum Vice-
Rex, summe Seraphinorum superintendens,
agminum omnipotentis ductor, & generalis
omnium regnorum prouisor: oculos tuos ad
nos conuerte, rem nostram cordi habe, à pe-
riculis nos defende, nosque custodi ac pro-
tege.

Michaelis
opera.

Tu beatissime Angele, cuius gesta adeo
celebria sunt, & facinora adeo heroica, tu e-
nim Adamum paradiso tam dulciter eduxi-
sti, tu Abrahamæ gladium iam iam Isaac cerui-
cibus imminetatem retinuisisti, tu Moysi in
rubo apparuisti, tu legem in monte Sinai de-
disti, tu Iosue animos, gladium illi quo ho-
stem conficeret adferendo, addidisti, tu Ge-
deoni aduersus Madianitas victoriam cõtu-
listi, tu tribus pueris in fornace Babylonico
refrigerio fuisisti, tu denique tot tantaque in
ætra mirabilia opera sedidisti; nos in custo-

diam tuam recipe, tuere, & ab inimicis de-
fende, imminente periculo eripe, & in muris
nostris excubias age. Tu fidelis fidelium pro-
tector & tutor, hominum inquisitor, atque
animarum coram magni illius iudicis tribu-
nali presentator: tu qui iustitiæ bilanci-
manu tenes, atque omnium actionum nostrarum
merita ponderabis, cum animæ corpo-
ribus emigrauerint, & iam iam iudicio suse-
dæ sunt, benignè eas admitte, placidè bilanci
imponere, Deoque magno cù affectu presen-
ta, & vt paucis cõplectar, tu ipsi esto propiti-
us ac fauorabilis, felicitatem hanc igitur sperā-
tes, toto vitæ tempore in hoc mundo te co-
lemus, expectantes interim donec in alto
eiusdem corporis reddamur, ad quæ Pater &
Filius, & Spiritus sanctus nos deducere dig-
nentur. Amen.

IN FESTO
SANCTI FRANCISCI
CONFESSORIS.

Partitio.

- I. De Natura rerum operatrice.
- II. De expositione textus Evangelici.
- III. De paruulorum exaltatione & super-
borum depressione.
- IV. De S. Francisci admiranda excellen-
tia.
- V. De utilitate ordinis incepti & propa-
gati.

Confiteor tibi Pater, Domine cœli & terre,
quia abscondisti hæc à sapientibus &
reuelasti ea paruulis, &c. Matth. ii.

FIGURA.

NTER admirabiles
& illustres magni Patriarchæ Abrahamæ vir-
tutes, hanc Apostolus Paulus in ea, quam He-
bræis scribit, Epistola, in primis denotat, ve-
lut ceterarum origi-
nem, causâ, & fontē; quod nimirum à Deo vo-
catus, & patrio iussu solo egred, & cogna-
tionem vniuersam deserere, Chaldaeos ido-
lolatras confestim deseruerit, & nesciens quò
tenderet in viâ se non minori præoptitudine
quâ obedientia illic dederit: cui; sp̄e instar
auctor